

Kuin rukous

Helena Vaarin näyttelyn avajaiset 13.9.2024

Suomen Käsityön museo

Hyvä Helena,
arvoisat näyttelyvieraat.

Suomen käsityön museossa avautuu historiallinen näyttely. Helena Vaarin kädenjälki Suomen kirkossa on poikkeuksellisen vahva. Hänen käsistään on syntynyt 450 sakraalitaideesta ja niitä on esillä 15 kirkossa. Tässä näyttelyssä vanhin tekstiili on 37 vuoden takaa ja se on Hollolan kirkkoon tehty stola, uusin on aivan tuore.

Helena on tehnyt myös useita piispankaapuja. Sain itse tutustua Helenaan paremmin alkuvuodesta 2021. Minut oli juuri valittu piispan virkaan Turkuun. Turussa oli ollut piispoja 900 vuoden ajan ja oli minun vuoroni yrittää tehdä parhaani. Olin aika hämilläni.

Edessä oli piispanvihkimys. Vihkimystä ja tulevaa viranhoitoa varten kävin sovittamassa Turun tuomiokirkossa piispan hiippaa ja kaapua.

Turun tuomiokirkon suntio oli laittanut sakastiin odottamaan useita edeltäjiäni piispankaapuja. Sovitin ensimmäisenä vasta eläköityneen Kaarlo Kallialan kaapua, mutta sen helmat osuivat maahan ja hävisin sen sisälle. Kaikki kaavut olivat isoja tai muuten minulle väärän kokoisia. Yksi vanhimmista kaavuista istui ylle, mutta oli niin vanha, että sitä sai käyttää vain poikkeusluvalla.

Sitten kokeilin hiippaa. Se oli oudon mallinen ja solahti korvieni yli. Ajattelin, että jos näin käy vihkimyksessä, tästä ei kyllä tule yhtään mitään.

Muutamien viikkojen jälkeen minun tulisi pukeutua piispanvihkimyksessä piispan kaapuun ja hiippaan. Mutta mikään kaavuista ei ollut sopiva.

Tuomiokapitulissa päätettiin, että saan omankokoiseni piispanvaatteen. Kaavun suunnittelijaksi valittiin Helena ja siitä alkoivat intensiiviset viikot. Kuinkahan monta viestiä ja kuvaa niinä viikkoina toisillemme lähetimme?

Kirkon historiassa naisia ei ole aina kuultu ja heidät on usein sivuutettu virallisessa kirkkohistoriassa. Samaan aikaan naiset ovat kirjoneet omaa elämäänsä, ajatteluaan, teologiaa ja historiaa tekstiileihin. Monissa arkisissa tekstiileissä sekä kirkkotekstiileissä on pistoihin punottu eri vuosisatoina naisten haaveita, näkyjä ja unelmia.

Suomalaisen tekstiilitaiteen juuret ovat Naantalın birgittalaisluostarissa ja Helena on saman perintöä ja osaamisen jatkaja. Pohdimme symboliikkaa ja sitä, millaista kertomusta haluamme kertoa ja vahvistaa. Halusimme yhdessä luoda siltoja näihin naisiin. Löysimme birgittalaislaulun nimeltä *Siunattu maa*, joka toimi inspiraationa kaavulle.

En halunnut ylleni koreaa eikä kiiltävää, vaan jotain maanläheistä. Kankaan lämpimän vaaleanruskea väri valikoitui niin, että Helena lähetti minulle Turkuun kangaspaloja. Minä kävin kokousten välissä tauolla asettelemassa villakankaan paloja Tuomiokirkon lattialle ja näin valitsimme yhdessä värin, joka sopisi arkkihiippakunnan harmaakivikirkkoihin.

Kirjailuihin tuli luontoa: maan kasvustoa. Puvun selkämykseen kirjailtiin elämänpuu, joka on myös ristinpuu. Tuohon puuhun voin nojata ja sen varassa voin tehdä työtäni. Kaulukseen tuli pihlaja, suomalaisen kansanperinteen pyhän puun, neljä vuodenaikaa. Hihansuihin kirjottiin yrtejä, jotka muistuttavat Pyhän Birgitan puutarhasta Naantalissa - keltamo, suopursua, katkeroa - ja kauluksen keskelle kiinnitettiin Kalevala Korun Pyhän Birgitan solki. Korua ei enää valmisteta, mutta se löytyi kierrätettynä pukua varten.

Helenan valmistamasta puvusta tuli kaunis ja se tuntui heti omalta. Tiesin heti, että näitä symboleja haluan kantaa: maa, luonto, esiäiti Pyhä Birgitta, joka oli kahdeksan lapsen äiti, näkyjen näkijä ja vaikuttajanainen keskiajalta, yrtpuutarhan kasvattaja ja luostarin perustaja.

Kun vierailen seurakunnissa, monet haluavat tulla katsomaan kaapua läheltä. Välillä penkissä istuvilla naisilla on rinnassa sama Pyhän Birgitan solki kuin puvussa ja se tuntuu tosi hyvältä.

Tässä piispankaavussa minun on ollut hyvä tehdä työtäni.

***

Helena kirkkotekstiilit puhuvat vahvaa kieltä, jota ihmiset ymmärtävät. Se koskettaa ja puhuttelee kauneudellaan. Tekstiilit julistavat symboliikallaan ja väreillä. Helenan töistä näkyy, kuinka hän tuntee kirkon liturgisen tradition ja symboliikan.

Myös tämän ajan ihminen etsii usein kaoottisessa maailmassa kauneutta, hiljaisuutta ja pyhyttä. Kaiken väliaikaisen keskellä etsimme häivähdyksiä ikaikaisesta. Ihmisen elämään kuuluu kaikenlaista, hyvää ja paha, kaikenlaista maasta taivaaseen. Ei ole vain yhtä vaan on aina myös toista. Myös elämän painoa kertyy jokaisen hartaille.

Kun ihminen elämänsä kanssa astuu sisälle kirkkoon, koko tila puhuttelee. Vähitellen katse kiinnittyy yksityiskohtiin ja siihen, kuinka valo tilassa liikkuu. Pyhyiden kokemus ei rakennu vain siitä, mitä me kuulemme tai puhumme. Olennaista on myös se, mitä aistimme ja katsomme, mitä koemme, kuinka tila ottaa meidät vastaan, syliinsä ja suojiinsa.

Sanaton kieli tavoittaa sen, mihin sanat eivät yllä. Sanotaan, että symboli jatkaa siitä, minkä sana päättää ja voi avata tien, joka on sanoilta suljettu.

Helena, sinun kirkkotekstiilisi pysäyttävät, kutsuvat pysähtymään. Kauneudellaan ja symboliikallaan ne kutsuvat sisäiseen katseluun. Syntyy vuorovaikutus, jossa voi myös syntyä jotain uutta.

Helenan sivellin on neula, langat ja kankaat ovat värejä, ompelukoneella hän maalaa. Jokainen tikki on erilainen. Jälki on kerroksellista ja uurteista, keskiaikaisen kiviseinien kaltaista. Syntyy kiinnostavaa vuoropuhelua eri ajan kerrostumien kesken.

Helena tuntee kirkollisen symboliikan, mutta minua puhuttelee myös se, miten Helena on tuonut kirkkoihin luonnon. Töissäsi on kasveja ja kukkia, on sinivuokkoja ja ruusuja, liljoja ja pihlajanmarjoja. On sammalta, marjoja ja männyn oksia. On polkuja, teitä, rantaviivaa, veden heijastuksia ja liikettä, puunsyitä, oksia ja historian uurteita. Langat kietoutuvat toisiinsa kuin ihmisten tiet, historia ja luomakunta, vuoden kierto kirkkovuodessa, luonnossa ja ihmisen elämässä. Luontoon liittyy paljon symboleita, jotka ovat myös kristillistä symboliikka. Luomakunta on Jumalan maailma.

Kirkkotaiteesi puhuttelevalla tavalla muistuttavat, kuinka ihmiskunnan kohtalo on sidottu maan ja luomakunnan hyvinvointiin. Tämä on tärkeä viesti tänä aikana ja haluan kiittää sinua siitä.

Olet Helena sanonut, että toivot, että tekstiiliesi symboliikka olisi lohduttavaa. Haluat antaa toivoa ja valoa ihmisille. Kirkkotekstielisi *ovat kuin rukous* sen eteen tulevan ihmisen, luonnon ja koko maailman puolesta.

Se rukous on kaunis, vahva, ajaton ja rajaton. Täynnä lupausta ja toivoa.

Hyvät ystävät,
Näillä sanoilla *Kuin rukous* näyttely on avattu.